

יציאת גולה מעיר מקלטו לצורך פיקוח נפש

מאת הרב חיים אבלסון

סכנה וזהו איסור דומי צליה, ליחא וכי אינו מחוייב להכניס א"ע לספק סכנה, כדי להציל כל ישראל וכי אסור לישראל לסגור הדלת בעד גואל הדם עד שיציל הלה כל ישראל וצ"ע עכ"ל.

והאור שמח כתב על דברי הרמב"ם בהל' רוצח פ' ז' הל' ח' זוגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם אפילו כל ישראל צריכין לתשועתו אינו יוצא משם לעולם כו' התיר עצמו למיזח, כתב האור"ש הוסיף רבינו טעם למה אינו יוצא הלא פקוח נפש דוחה כל מצות שבתוריה ומכש"כ פק"נ דכל ישראל וכו' וכיון שהותר דמו וגואל הדם אין לו להכניס עצמו בספק סכנה עבור הצלת חברו מסכנה ודאית ומוכח מזה ודלא כהגמ"י בשם ירשלאמי דתרומות, שהובא בכס"מ פ' א' דחייב להכניס עצמו בספק סכנה עכ"ל ועיין בסמ"ע חו"מ תכ"ו ב', והנראה מדברי האור שמח שבא לפרש את הרמב"ם למה אין פק"נ דוחה את הספק פק"נ של הגזקה, והוא, כיון דהתיר עצמו למיתה, שאין לאדם להכניס את עצמו לספק סכנה כדי להציל אפילו רבים מודאי סכנה ולכן אינו יוצא מעיר מקלטו, אפילו רבים צריכים ל' תשועתו.

וצריך להבין דברי האור"ש כמו שהקשה התפא"י דסו"ס הלוא פק"נ דוחה כל המצות חוץ מג' דברים וכי אסור לישראל לסגור הדלת בעד גואל הדם עד שיציל הלה כל ישראל וכי גרע ממה שכתב הרמב"ם בהל' רוצח פ"ה הל' י"א רוצח שיצא חוץ לתחום עיר מקלטו בשגגה כל ההורגו, בין גואל

במשנה מכות דף י"א ע"ב ואינו יוצא לא לעדות מצוה וכו' ולא לעדות נפשות ואפילו ישראל צריכים לו וכו' אינו יוצא משם לעולם שנאמר אשר נס שמה שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו וכו' רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם ר"י הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות בידי כל אדם רבי עקיבא אומר רשות בידי גואל הדם וכל אדם אין זוייבין עליו זהו הגירסא של התוס' יו"ט והגל"א ועוד, והרמב"ם בהל' רוצח ושמירת הנפש פ' ז' הל' ח' כתב הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם ואפילו לדבר מצוה או לעדות בין עדות ממון, בין עדות נפשות ואפילו להציל נפש בעדותו, או להציל מיד העובד עכו"ם וכו', אפילו כל ישראל צריכין לתשועתו כיוצא בן צרויה אינו יוצא משם לעולם, עד מות הכהן הגדול ואם יצא התיר עצמו למיתה, כמו שביארנו.

והקשה התפארת ישראל בסוף פ' ב' דמכות למה הכא כל מצות עשה כמו פסח עלייה לרגל וכו' לא דחי לעשה גדולת ואפילו שיש בה כמה עשה כמו והשיבו אותו אל עיר מקלטו וישב בה בעיר מקלטו ישב הלוא פיקוח נפש דוחה אפילו שבת מדכתיב וחי בהם וכו' ואיך לא יהי' מותר לזה לעבור על איזה עשות כדי להציל כל ישראל אם הוא כיוצא בן צרויה, ודוחק לומר דאע"ג דמחמת העשות הנ"ל מותר לצאת, עכ"פ מותר לגואל הדם להרגו וכיון שכן אינו מחוייב וגם אינו רשאי להכניס א"ע לספק סכנה כדי להציל חברו מודאי

בשער ראשון פ"כ מביא את הַזָּר שמה ומקשה עליו ראשית קושית התפא"י על המשנה אם הסעם שלא יוצא אפילו לפק"ג משום ספק פק"ג שמא יהרגו גואל הדם, הלא אפשר לתת לו שומרים וכו' ועוד מקשה, שמשלשון המשנה רואים, שאין זה הטעם שאלמלי כן היתה המשנה אומרת וַאֲיִנו יוצא משם שנאמר ואם יצא הרוצח ורצה גואל הדם את הרוצח אין לו דמים, דמזה אנו יודעים שדמו מותר לגואל הדם ברם המשנה מביאה פסוק אחר שנאמר שמה וכתב דבגמ' דף י' ע"ב אמר ר"ה רוצח שגלה לעיר מקלט ומצאו גואל הדם והרגו פטור וכו' נראה מזה דאם הרגו איש אחר שאינו גואל הדם הוא חייב עליו והימא שהרי בגמ' דף י"ב פלוגתא דר' יוסי הגלילי ורע"ק אי מצוה ביד גואל הדם או רשות אבל שניהם מודים כי כל אדם אין חייבין עליו וכו' ובהגהת הב"ח שם מפרש דפלוגתא דתנאי קאי על זה שיצא מעיר מקלט וס"ל דאז גם כל אדם אין חייבין אבל ר"ה מיירי שרצה אותו בדרך לעיר מקלט ואז אשמעינן ר"ה שגואל הדם פטור כמפורש שם בפסוק כי יחם לבבו אבל כל אדם חייב, והסברו של דבר כך הוא כי לפני שהגיע לעיר מקלט הפטור הוא מפני כי יחם לבבו זה משהו כעין אונס לגואל הדם אם הרגו אבל אחרי שכבר הגיעו לעיר מקלטו אז הגולה הוא כגברא קטילא לגבי העולם שמחוץ לכתלי עיר מקלט ולכן כל אדם פטור על הריגתו כמפורש בברייתא שהוכרנו, כי גברא קטילא קטל, וממוצא הדברים אנו למידין כי הגלות הוא כמו עונש מיתה שעל ידי זה נכרת ונבדל מכל העולם ולגבי העולם הריהו כמו שאינו מהגזירת הכתוב שמה תהא דירתו וכו' וביחס להעולם שמחוץ לעיר המקלט, הריהו כמת, שהוא הפשי מן המצוות שיש לה קשר עם העולם החיצוני אינו מקריב פסח ואינו לשום דבר אפילו להצלת נפשות, וכו' ומה שלא נדחה יציאתו מפני פק"ג שלא מפני האיסור שיש ביציאתו אלא שאין עליו מצוות פק"ג ואם ירצה יצא אלא שאינו מחויב כלל בדבר עכ"ל. ודבריו צריכין עיון טובא דמה שכתב דקודם שנכנס לעיר מקלט והרגו גואל הדם פטור מטעם יחם לבבו והוי כמו

הדם בין שאר אדם, גולה על ידו, והלוא כאן יוצא ברשות.

ובספר שרידי אש הידושים וביאורים דף שס"א מביא בשם אחד תירוץ על קושית התפא"י דמדוע לא ידחה הפק"ג את העשה דנס שמה, דהיציאה הגולה מעיר מקלט אף להציל כל ישראל שזהו בכלל האיסור דלא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ וכו'.

דאין שם דבר דיכול לפטור את הנידון למיתה או לגלות ואפילו לא הצלת הרבים מן העונש המוטל עליו ע"כ לפענ"ד אין בזה כדי לתרץ הקושי ראשית דהתורה אמרה לא תקחו כפר לשוב לשבת פירוש הדבר להשתחרר מן הגלות ויהי' בן חורין אבל בג"ד הוא נכנס במצב יותר גרוע של ספק"ג, ואינו כפר הוא? ושנית, דבכלל לא השתחרר באותו הזמן שמציל מן יגלות, אף שלא נמצא בעיר מקלטו דהנה המאירי על מכות דף י"א ע"ב על המשנה משנגמר דינו מת כה"ג הר"ז אינו גולה ובגמ' מ"ט אמר אביי, ק"ו, ומה מי שגלה כבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא האי דגלה איכפר ליה האי דלא גלה לא, מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא, והמאירי פי' דמה שאינו גולה בנגמר דינו ומת כה"ג קודם שגלה משום דאחר שנגמר דינו הרי הוא כמי שגלה אע"פ שלא הגיעוהו עונש הגלות שמה שנחקק לו בדמ' יונו גלותו גרם לו להכנע, ופשוט דכוונתו של המאירי לתרץ מה מתרץ הגמ' מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא. דהא סוף סוף לא קבל עונש של גלות ועל זה מסביר המאירי דמה שאינו גולה בנגמר דינו ומת כה"ג קודם שיגלה משום דאחר שנגמר דינו הרי הוא כמו שגלה אע"פ קבל עונש הגלות דמה שנחקק לו בדמיונו גלותו גרם לו להכנע, נראה מדבריו דהצער שיש לו המביאו לידי הכנעה הרי הוא זה גופא גלות (וכמוכן שאם הרגו גואל הדם פטור דהא מ"מ חסר כאן עיר הקולטת המגינה עליו) ממילא בשעה שהולך להציל אי אפשר לומר שהוא משוחרר ויהיה בגדר לא תקחו כפר.

ובספר שבט מיהודה להגרא"י אונטרמן שליט"א

ובעיקר חידושו של השוטב מיהודה להגולה הנמצא בעיר מקלטו פטור מחיוב המצוה של פק"ג משום דכגברא קטילא הוא והפשי מן המצוות, לגבי העולם שמחוץ לעיר מקלטו לפענ"ד צריך עיון דהא במשנה מכות י"ב ע"ב: הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה וברש"י רוצד שגלה לעיר מקלט וחזר והרג באותה העיר בשוגג, גולה משכונה ל- שכונה אם כן יש עליו המצוה של ונס שמה ולמה יפטור ממצות פק"ג, וכן הקשה ה"ש"ר אש": ואף שזה אפשר לתרץ כדנפרש לקמן שהמצוה ונס שמה לפי הרמב"ם לא על הרוצה כי אם על בית דין יש מצוה להגלותו, אבל דא קשיא על השבט מיהודה מתוס' מכות פ"ב וז"ל אפילו הוא נזיר אין הוא יוצא משם לעולם אלא מגלח כל שערו ומשלח תחת הדוד ועיין בחשק שלמה על דף י"א ע"ב ד"ה במשנה שמקשה איך משלח תחת הדוד הא שלמים נפסלין ביוצא וכו' ואולי דמביאין השערות לירושלים ושם משלחין אותם וס"ל להתוספתא דאף אם גילה במ"ה דינה ג"כ משלח וכו' וכדעת ר"מ בניזיר דף מ"ה ע"ב ע"כ, ושלוחו תחת הדוד היא חלק במצות ההת- גלחות כמבואר שם, וא"כ למה יפטור ממצות פק"ג, מטעם שפטור מכל המצוות, מ"ש.

ועיין במנחת חינוך מצוה ת"ו וז"ל ויש עוד מקלט מיוחד לכהנים ומבואר כאן ברמב"ם פ"ה דכהן שהרג בשוגג והוא על גגו של מזבח ועבודה בידו וכו' ואם לא גמר עבודתו במזיד והניח עבודתו באמצע הו"ל כיוצא במזיד מערי מקלט וכל ההורגו אינו נהרג וכן אם גמר ולא הלך לע"מ במזיד בודאי הותר דמו, הכלל דעבודה דינו כע"מ וכו' ע"כ ואם נאמר דבשעה שנמצא בערי מקלט הוא פטור מכל המצוות לגבי העולם וכגברא קטילא הוא איך הוא עובד הא אין עליו מצות הקרבה דהא פטור מכל המצוות ומה שייך עבודה בידו, ולפענ"ד נראה בעצם הקושי למה לא דחה הפק"ג של יחיד או אפילו של רבים את הספק פק"ג של הרוצח דהא בירושלמי יזבא בכס"מ סוף פ"א מרוצה ושמ"נ דחייב אדם להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל חברו, דהנה יש לעיין מה שחייב הרוצח מיתה

אונס, א"כ למה אמרינן בגמ' שם כשיצא בשוגג כל ההורגו, בין גואל הדם בין שאר כל אדם, גולה. מה הבדל יש בין קודם שגלה או לאחר שגלה דהא היחס לבו, האונס ישנו לאחר שגלה, ויצא בשוגג.

חוץ מזה דהנה הריטב"א מכות י"ב ד"ה מ"ט דר"י כתב דר"ה דאמר רוצח שגלה לעיר מקלט והרגו גואל הדם פטור מודה ביצא חוץ לעיר מקלטו והרגו גואל הדם דחייב כיון שכבר קלטוהו מחיצות, ולפי דברי השבט מיהודה מאי מועיל הקלטוהו מחיצות הלוא היחס לבכו עושה אותו לאונס ולמה יתחייב, ועוד כתב הריטב"א דלר"ע ולר"י דס"ל ביצא חוץ לעיר מקלטו דאין הגואל נהרג עליו מצו סברי ברוצח שגלה לעיר מקלט, והרגו גואל הדם דנהרג עליו דשאני הכא שפשע הרוצח בנצמו לצאת מעיר מקלטו ומצד הסברה ניתן להאמר שגם אחרים אין חייבין מטעם זה שפשע ולא מטעם שגברא קטילא קטל.

ובגמ' מכות י"ב אמר ר' זוטרא בר טוביה אמר רב רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם והרגו נהרג עליו כמאן דלא כר' יוסי הגלילי ולא כרבי עקיבא הוא דאמר כי האי הנא, דתניא ר' אליעזר אומר, עד עמדו לפני העדה למשפט וכו' לפי שנאמר ורוצח גואל הדם את הרוצח יכול מיד ת"ל עד עמדו לפני העדה למשפט ובחידושי הר"ן סנהדרין מ"ה מפרש שמעמידין ב"ד לשפוט אותו על שיצא חוץ מעיר מקלטו משמע מזה שהגואל פטור מטעם פסק דין, על שיצא, שהוא מחויב מיתה על שיצא ממילא אחרים ג"כ פטורים מטעם זה ולא משום שהוא כגברא קטילא לגבי העולם אכן הסברא בפני עצמה נמצאת בחידושי הרע"א כתובות ל"ג בד"ה ויכולנו לייחס שכתוב בשם הרש"א דהרמב"ם שגורס בגמ' רוצח שיצא מעיר מקלטו לר"י ה"ג מצוה על הגואל ורשות ביד כל אדם, ולר"ע רשות ביד גואל וכל אדם אין חייבים מטעם כיון שפסק כר"ע כמאן יצא לו להרמב"ם, דכל דרשאי אדם להורגו כבר אין לו דמים לתרוג עליו למי שהרג אותו אף שזהו לא הי' רשאי עכ"ל.

אמר אביי נקטינן, נגמר דינו ומת מוליכין את עצמותיו לשם, דכתיב לשוב בארץ וכו' ואם נאמר שהמצוה היא על הרוצח מאי שייך מצוה על מת אבל אם נאמר שזה על ב"ד שפיר מוליכין עצמותיו בכדי לבנותו וע"י זה יהיה לו כפרה.

ולפי דברינו אלה מתורצות כל הקושיות, שהקשה התפא"י וכן ה"אור שמח", למה אסור לו לצאת מעיר מקלטו, אף לפק"ב של רבי, דלו הי' המצות עשה של וישב בה על הרוצח הי' באמת נדחה הספק פק"ב שלו מקמי פק"ב ודאי של רבי, אבל כיון שהמצוה היא על ב"ד כדהוכחנו לעיל שהב"ד לא מניחים לו לצאת והוי הוא כמו אנוס ממילא הוא פטור ממצות פק"ב דהוי אנוס מכה ב"ד, אלא מאי דזה גופא יהי' קשה הלא פסק הרמב"ם פ' י"א מהל' רוצח הל' א' וכן בחו"מ סימן תכ"ו, הוואה את חבריו טובע בים וכו' ויכול להצילו הוא בעצמו, או שישכור אחרים להצילו ולא הציל וכו' עובר על לא תעמוד על דם רעך בענין ממון ובענין להציל גופו מוהשבותו לו עיין בסמ"ע, ממילא נגיד דחל על ב"ד חיוב לשחרר את הרוצח כדי שהוא יציל, זה אינו דכיון שהרוצח פטור אז אין ב"ד מחוייבין לעבור על העשה לשחרר אותו ולהביאו לידי חיוב דהא אנוס רחמנא פטריה לגביה בזה יהי' מתורץ קושית האחרונים הלא ב"ד יכולים לסגור את גואל הדם, כדי שלא יחרוג את הרוצח המציל, דכיון דאין חיוב על הרוצח להציל דאנוס הוא ממילא אין על ב"ד ג"כ חיוב הצלה על ידי הרוצח.

וראי' ליסוד זה מצינו בתוס' גיטין מ"א ע"א על המשנה מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובר את רבו יום אחד ואת עצמו יום א' דברי ב"ה, ב"ש אומרים תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אי אפשר, שכבר חציו בן חורין וכו' והלוא לא נברא העולם אלא לפו"ר שנאמר לא תהו בראה לשבת יצרה, אלא מפני תיקון העולם כפינן את רבו ועושה אותו בן חורין ובתוס' ד"ה לישא שפחה: וא"ת אפילו יכול לישא שפחה הא אינו מקיים בכך פו"ר וכו' דאמר הכל מודין בעבד שאין לו חיים וי"ל דאם היה יכול לקיים שבת כל' דהוא

אם יצא מעיר מקלטו ונהרג ע"י גואל הדם או אפילו אחרים אין חייבים לפי הרמב"ם האם זה מטעם דכיון שיצא ממקלטו הוי דינו כמו שלא נכנס או שזה הוי דין חדש שמחוייב מיתה ע"י יציאתו מטעם הפסוק ואם יצא יצא הרוצח, וכיון שאנו רואים שנשתנה דינו לאחר יציאתו מקודם הכנסו לעיר מקלט דהא קודם שנכנס בעת שהוא נס לעיר מקלט ולא הספיק להכנס לעיר נקרא שוגג, או אנוס בכל זאת פטור הגואל על הרגתו, ולאחר שהיה בעיר מקלטו ויצא בשוגג הגואל גולה עליו, וכמו כן קודם שנכנס יש רק איסור על הגואל לפי הרמב"ם בפהמ"ש ולאחר שיצא יש מצוה לר"י הגלילי ורשות לר"ע רואים מזה שזה שחייב לאחר יציאתו הוא חייב חדש על יציאתו, ועוד מדברי החידושי הר"ן הנ"ל שכתב שמעמידין ב"ד לשפוט אותו על שיצא מפורס דהחייב הוא על שיצא.

וכיון שכן יש לחקור המצות עשה של וישב שם שם תהא דירתו וכו', שאם הוא עבר ויצא מחייב אותו מיתה ולפי התפא"י סוף פ"ב דמכות שיש שתי מצות עשה האם המצוה היא על הרוצח או המצוה היא על בית דין להגלותו ולהחזיקו שמה שלא יצא או על שניהם יחד בין על הרוצח וכן על ב"ד.

הרמב"ם פ"ה מהל' רוצח הל' א' כל ההורג בשגגה גולה ממדינה שהרג בה לעיר מקלט ומצות עשה להגלותו שנאמר וישב בה עד מות הכהן הגדול, נראה מדבריו שהמצוה היא על ב"ד, וב"ד חינוך מצוה ת"י וז"ל: שנצטוו ב"ד של ישראל לשלוח מכה נפש בשגגה מעירו ולהושיבו בעיר מקלט שנאמר והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו וגו' וישב בה עד מות הכה"ג וגם המכה גם הוא בכלל מ"ע זו שנאמר עליו כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול.

ובגמ' מכות דף ח' ע"ב גר תושב גולה ע"י גר תושב וברמב"ם פ"ה הל' ג' וכן גר תושב שהרג את גר תושב או את העבד בשגגה גולה שנאמר לבני ישראל ולגר ויהושב בתוכם ע"כ ואם נאמר שהמצוה וישב בה עד מות הכהן היא על הרוצח מה שייך גר תושב במצוות מזה נראה דהמצוה היא רק על ב"ד ועוד דבגמ' י"א ע"ב

אין כופין את האדון לשחררו דהא אינו מחוייב בה כלל ואין על האדון חיוב להביא את העבד לידי חיוב המצוה, אבל בעשה דשבת דהעבד מחוייב בה אלא שאין יכול לקיימה ע"כ שפיר כופין את האדון שישחררו ויהי' ביכלתו לקיימה.

לכאורה לפי האתון דאורייתא קשה כל ההסבר שלנו שאמרנו שאין על ב"ד חיוב לשחרר את הרוצח ולהביאו לידי חיוב פק"ג, כיון שהוא פטור ממצות פק"ג מטעם שהוא אנוס, ולפי דבריו הא המצוה של פק"ג: היא מצוה בין אדם לחבירו שמ"חוייב בה והאנוס לא פוטרו לגמרי אלא שאין ביכלתו לקיימה ולמה לא ישחררו הב"ד אותו מן הגלות ויהיה ביכלתו לקיים מצות פק"ג.

אולם עיין בט"ז אבן העזר הלכות פו"ר סימן א סעיף ב בד"ה אין מוכרין ספר תורה בא"ד וז"ל אי לא כפינן לרבו בשביל פו"ר לתורה משום דאינו מחוייב כיון דאנוס הוא גם אשבת לא נכוף אותו כיון דאנוס הוא אלא נראה וכו' שאם היה יכול לקיים שבת לא היה כפינן לרבו משום פו"ר כיון דאנוס הוא והאנוס לא בא עתה מצד חצי החירות שהרי גם מקודם לא היה יכול לקיים פו"ר שאין לו חיים ואם נאמר כאן דכפינן לרבו כדי שיקיים העבד פו"ר, אם כן נכוף על כל העבדים שיקיימו כל המצוות כמ"ש התוס' בב"ב דף י"ג, אבל שבת היה יכול לקיים מקודם כשהיה עבד ועתה מכת חצי החירות אינו יכול לקיים גם שבת לכן כפינן לרבו ולהכי לא גקט נמי קרא דפרו ורבו משום דלא כפינן לרבו משום פו"ר ע"כ ולפי דברי הט"ז משמע שזה לא מספיק לכוף את רבו להביאו לידי חיוב מפני שהעבד מחוייב בשבת אלא עיקר הטעם שהחצי השיחרור גרם ונטל ממנו המצוה בגדר שהבעלים גרמו לכן כפינו לו, ממילא בדין רוצח שלא שייך דבר זה אצל הב"ד שאין הב"ד גרמו לגלותו אין עליהם חיוב לשחררו, דהוא פטור שלא מניחים אותו לצאת ולכן אינו יוצא מהגלות אף לפק"ג של רביים.

ואם נחלק ונומר דבדין עבד לא מספיק הטעם שהעבד מחוייב בשבת ומוכרחים לבוא להטעם של

משום מצות פו"ר לחודיה לא היה כפינן לרבו, דלא מחייב בה כיון דאנוס הוא רואין מהתוס' דמה שרבו לא משחרר אירו נקרא אנוס ולא מחייב במצות פו"ר ואין האדון מחוייב להביאו לידי חיוב.

כמו כן לגבי רוצח כיון שב"ד לא מניחין אותו לצאת הוי הוא אנוס ופטור ממצות פק"ג ואין על הב"ד להביאו לידי חיוב, אלא דזה גופא צריכין להבין, דא"כ למה באמת כופין את האדון לשחררו בכדי לקיים מצוה שבת כמו שאמרה המשנה. קוש"י זו הקשה האתון דאורייתא כלל י"ג וז"ל זכיון דאנוס פוטרו, מה לי עשה עדיפא או עשה סתמא הרי בשניהם אנוס הוא ופטור.

ותירץ דהנה מצינו מחלוקת הדרישה והט"ז או"ח סי' ק"ח ס"ק א' בנאנס ולא הי' יכול להתפלל תפילה אחת, אם חייב להשלימה בזמן התפילה השניה או לא דפליגי אם האנוס פוטרו לגמרי ולא שייך השלמה כיון שלא היה מחוייב כלל בשעתו או דילמא מחוייב היה אלא שלא היה יכול לקיים וע"כ כשיכול אח"כ שפיר חייב להשלים? ונראה וכו' דיש ב' מיני מצוות א' מצוות שבין אדם למקום לבד ובוה הסברא נותנת דאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ומחייב אך את מי שיכול לקיים המצוה ואנוס אינו מחוייב כלל וכו' ועוד מצוה שבין אדם לחבירו כמו עשיית מעקה ופריעת בע"ח וכו' בוודאי חייב הוא לפרוע חובו ועליו לשלם ממון חבירו אלא שאנוס הוא ואינו יכול לקיים חיובו וכו' והנה במצוות פו"ר נמצאים שני הענינים דבעצמותה היא מצוה מחוייבת מן השי"ת במאמרו פרו ורבו וכו' ומצד זה היא אך מצוה מחוייבת בנינינו ובין המקום אבל בקרא לשבת יצרה וכו', מזה הכתוב נורע שיש חיוב על כל האדם עבור תיקון העולם, ולפי"ז וכו' עשה דפו"ר דהוי אך עשה בלשון חיוב, א"כ ממילא האנוס פטור לגמרי אבל עשה דשבת דהוא עבור תיקון העולם ולא שייך לומר דכיון שהוא אנוס אין הדבר בעצמותו נצרך וא"כ כל אדם חייב אלא שזה אנוס ואין ביכלתו לקיים וזה ביאור בתוס' הנ"ל, דבעשה דפו"ר דהעבד פטור ממנה לגמרי עבור אנוסו ע"כ שפיר

השיחורור גרם מפני שאין על האדון המצוה של שבת אבל בדין רוצח הלוא יש גם על הב"ד המצוה של פיק"נ אבל ציין בתפארת יעקב בסוף משניות סדר נשים על המשנה בגיטין דף מ"א שכתב דהעשה לשבת יצרה הכוונה שהאדם יראה שהארץ תהי' נושבת ואם האדון משחררו ועי"ז גורם שהעבד יפרה וירבה גם האדון מקיים מצוה של שבת.

ה מ פ ל ג ה ה ד ת י ת - ל א ו מ י ת

המזרחי — הפועל המזרחי

המחלקה לעניני דת

ביום חמישי כ"ה שבט תשל"ב (10.2.72) יפתח אי"ה המפעל של

מפעל ירחי כלה

בעונת החורף

במלון ופנסיון „אשל" — טבריה — קרית שמואל

חדרים מרווחים עם שרותים צמודים וחמום מרכזי

תחנת תחבורה לחמי טבריה ולכל חלקי הארץ ליד המלון

המפעל יתקיים במחזור אחד משך עשרה ימים

החל מיום חמישי כ"ה שבט (10.2.72) עד יום ראשון ה' אדר (20.2.72)

פרטים והרשמה במשרד המחלקה לעניני דת רח' אבן גבירול 166 חדר 406

טלפון 444151

על המעונינים להודרו ולהרשם מיד כי מספר המקומות מוגבל